

Віталій Валерійович Сокурєнко,

кандидат юридичних наук,

Одеський державний університет внутрішніх справ

**НАСИЛЬНИЦЬКА ЗЛОЧИННІСТЬ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ,
ПОВ'ЯЗАНОЇ З ВІЙНОЮ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ТЕНДЕНЦІЇ
ВІДТВОРЕННЯ**

Обґрунтовано необхідність дослідження насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, як окремої кримінологічної категорії з огляду на тривалий збройний конфлікт на території України, анексію частини її території та відкриті заклики російської влади до знищення української нації, розпаловання ненависті до всього, що ідентифікує Україну як суверенну незалежну державу. Сформульовано визначення насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, виокремлено та розкрито зміст основних її сутнісних ознак. Окреслено тенденції розвитку цього виду злочинності як підґрунтя для прогнозування негативних впливів на відповідні суспільні процеси в майбутньому. Обґрунтовано необхідність у розробленні виваженого законодавчого підходу до правильного розуміння, розпізнавання, виявлення та подальшої юридично грамотної кваліфікації кримінальних правопорушень на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, як запоруки ефективного їх попередження та розслідування.

Ключові слова: насильницька злочинність, ненависть, упередження, війна, кримінологічна категорія, тенденції, прогнозування, протидія злочинності.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

У сучасному глобалізованому високорозвиненому світі, попри значні зусилля міжнародних та національних інституцій і тих заходів, які ними реалізуються в напрямі забезпечення миру і безпеки людства, на превеликий жаль, тривають прояви агресії та насильства з боку одних держав щодо інших. Уряди більшості країн обирають шлях вирішення соціальних проблем без агресії та насильства, що є для них абсолютною нормою, однак, на жаль, є й такі, які, нехтуючи всіма міжнародно-правовими постулатами, анексують території суверенних держав, чинять збройну агресію, акти тероризму, геноциду, екоциду, вчиняють воєнні злочини, злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, проявляючи таким чином презирство і люту ненависть до людей, до всього народу країни, на яку напали. Збройна агресія РФ на території України та війна, що була розв'язана на нашій землі, тисячі злочинів, які були зафіксовані правоохоронними органами України, зумовлює необхідність виокремлення та дослідження насильницької злочинності на ґрунті

ненависті, пов'язаної з війною. Хоча політичний курс і воля України завжди стояли на захисті прав і свобод людини та громадянина виключно демократичними методами і засобами, однак в умовах відсічі збройної агресії з боку рф гостро матеріалізувався соціальний запит на дослідження ненависті, пов'язаної з війною, як підґрунтя вчинення насильницьких злочинів, адже вона має руйнівний вплив як на окремих осіб, так і на все суспільство.

Стан дослідження проблеми

Насильницька злочинність взагалі, як і насильницька злочинність на ґрунті ненависті зокрема, не були позбавлені наукової уваги. Свого часу відповідні аспекти цієї проблематики були об'єктом дослідження багатьох учених, наприклад О. М. Бандурки, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, І. М. Данышина, О. М. Джужі, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. М. Костенка, О. М. Литвинова, О. А. Мартиненка, Ю. В. Орлова, Н. О. Прібиткової та ін. Однак у фокусі цього наукового дослідження насильницька злочинність на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, розглядається як окрема кримінологічна категорія.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в обґрунтуванні соціальної обумовленості виокремлення кримінологічної категорії насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною. З урахуванням поставленої мети було послідовно вирішено такі *завдання*: сформульовано визначення насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, та виокремлено її сутнісні ознаки; на основі аналізу наукової літератури, практики застосування кримінального законодавства, статистичних відомостей окреслено основні тенденції розвитку цього виду злочинності; доведено необхідність проведення подальших комплексних досліджень у напрямі відстеження процесів криміналізації, що виникають у зв'язку з війною.

Наукова новизна дослідження

Наведено аргументи щодо необхідності виокремлення та подальшого кримінологічного аналізу насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, як кримінологічної категорії, що набула свого прояву у зв'язку з *російською збройною агресією* на території України.

Виклад основного матеріалу

У вітчизняній кримінологічній доктрині злочинність на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, сьогодні не виокремлюється як вид. Однак, на нашу думку, це лише питання часу, адже події, що відбуваються з початку повномасштабного вторгнення рф на територію України, свідчать про те, що кримінально протиправні діяння, які вчиняються агресором, явно вмотивовані ненавистю, вони буквально

пронизані упередженням, принизливим ставленням до українців та всього українського. Ми на собі «відчуваємо» цю ненависть кожного дня, коли вже майже два роки не стихає сигнал повітряної тривоги, а російські ракети руйнують все на своєму шляху.

У Раді Європи офіційно заявляють: «... росія є найпотужнішим прикладом загрози пропаганди, змішаної з дезінформацією та мовою ненависті... Загроза, з якою ми стикаємося сьогодні, це зростання агресивного націоналізму, відступ від демократії та історичний ревізіонізм...»¹.

Генеральний прокурор України стверджує, що «знищення цивільного населення України – навмисна стратегія Росії». За його словами, вона включає в себе вбивства, тортури та сексуальне насильство, а також депортацію дітей, обстріли критичної інфраструктури й інше, що вчиняється щодо тих, хто ідентифікує себе як українець².

Так, тема ненависті в науковому дискурсі актуалізувалася найбільше наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Можемо припустити, що поява цієї теми завдячує необхідності усвідомлення наслідків збройних, міжнаціональних, релігійних та інших конфліктів, починаючи з другої половини ХХ ст., та їх переоцінки в термінології «філософії миру» [1, с. 130].

Ненависть (*hatred*) у міжнародно-правових документах визначають як психічне ставлення, яке характеризується сильними і безпідставними емоціями осуду, неприязні або відрази до певної цільової суспільної групи. Поряд із поняттям «злочини на ґрунті ненависті» вживаються визначення «злочини з мотивів упередження» та «дискримінаційні злочини», чим наголошується, що злочини на ґрунті ненависті є екстремальною формою дискримінації.

На слуханнях у Конгресі США у 1990 р. було ухвалено Закон про статистику злочинів на ґрунті ненависті (*Hate Crime Statistics Act*), який надав одне з перших визначень злочинів на ґрунті ненависті: будь-яке насильство, спрямоване на представників груп, об'єднаних певною ідентичністю. Такі злочини становлять діяння з підвищеною суспільною небезпекою, оскільки порушують права не лише окремої особи, а спрямовані проти цілої соціальної групи, представником

¹ Рада Європи: росія є прикладом загрози, пропаганди, змішаної з дезінформацією та мовою ненависті // Укрінформ : сайт. 05.12.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3628412-rada-evropi-rosia-e-prikladom-zagrozi-propagandi-zmisanoi-z-dezinformacieu-ta-movou-nenavisti.html> (дата звернення: 13.11.2023).

² ОПГ: російського пілота, який обстрілював Харків, засудили до 12 років ув'язнення // Радіо Свобода : сайт. 03.03.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ohp-rosiyskyi-pilot-sud/32297665.html> (дата звернення: 13.11.2023).

якої (дійсно чи вдавано) є потерпілий, адресуючи інформацію про ворожнечу або ненависть щодо тієї чи іншої національності, раси або релігії тощо [2, с. 72]. В основі цих злочинів лежить упередження. Вони трапляються скрізь, жодне суспільство не застраховане від наслідків забобонів і нетерпимості. Злочини на ґрунті ненависті надсилають сигнал неприйняття цілим громадам і несуть у собі зерно потенційних конфліктів, оскільки вони можуть зрости як кількісно, так і з огляду на рівень насильства¹.

Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (ODIHR), роз'яснюючи зміст поняття «злочин на ґрунті ненависті», виводить таку його формулу: злочин + мотивація упередженням = злочин на ґрунті ненависті. Таке розуміння злочину на ґрунті ненависті є загально визнаним, але без конкретної «прив'язки» упередженого ставлення (сексизм, ксенофобія, расизм тощо).

Метою цього дослідження є характеристика більш складного соціального феномена – насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, під якою слід розуміти сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються із застосуванням фізичного чи психічного насильства або погрози його застосування чи інших активних дій, умотивованих упередженням, щодо людей або їх груп у суспільстві, причиною яких стала нетерпимість, що виникла у зв'язку з війною.

Для більш правильного розуміння сутності поняття злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, пропонуємо виокремити ознаки, за якими можна визначити її з-поміж інших видів злочинності:

– складна соціально-правова природа кримінальних правопорушень, що входять у її структуру. З одного боку, вони є проявом кримінального насильства, а з іншого – зумовлені саме ненавистю, яка виникла у зв'язку з війною. Ці кримінально протиправні діяння несуть у собі певне повідомлення, в якому міститься посил про неприйняття, прагнення принизити честь, гідність, продемонструвати зверхність щодо жертв злочинів;

– об'єктом кримінальних правопорушень на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, може бути як конкретна особа, так і група осіб за наявності певних ознак, які вони уособлюють;

– насильством заподіюється або створюється реальна загроза заподіяння шкоди широкому колу суспільних відносин, зокрема життю,

¹ Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті»: посібник для України / Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (ODIHR). Warsaw, Poland, 2015. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/208186.pdf> (дата звернення: 13.11.2023).

здоров'ю, фізичній або психічній недоторканності потерпілого, його волі, честі, гідності й іншим особистим інтересам;

– мотиваційний діапазон цих кримінальних правопорушень доволі розлогий, адже до нього включені факти соціальної тривожності, страхи, стереотипи, що формують соціальну упередженість;

– значуща роль конкретної життєвої ситуації як зовнішнього детермінаційного елемента в механізмі окремого кримінального правопорушення на ґрунті ненависті, а саме війна, яка й зумовила виникнення та подальшу реалізацію кримінально протиправного наміру. Тобто необхідним є доведення того, що діяння було вчинено в контексті збройного конфлікту або у зв'язку з ним;

– специфічність кримінологічно значущих рис жертв насильницьких злочинів на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною. Зважаючи на те, що наслідки насильницьких дій залежно від їх тривалості й інтенсивності є суттєвими як для фізичного здоров'я, так і для психічного стану потерпілого, нерідко в них формуються психічні або психологічні порушення, травми чи розлади. Як показують дослідження, постраждалі від злочинів на ґрунті ненависті відчують більше негативних емоцій, ніж жертви інших злочинів¹. Жертви насильницьких злочинів на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, постійно перебувають у стані небезпеки, їх переслідує почуття страху, жаху, неспокою, вони відчують приниження, незахищеність і тривожність за себе та своїх близьких, у зв'язку з чим високими є ризики вчинення ними кримінальних правопорушень і перетворення на злочинців.

Виокремлений вище перелік основних (визначальних) ознак насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, не є вичерпним, його формування в межах цього дослідження спрямоване на краще розуміння її природи.

Важливо наголосити, що пов'язана з війною ненависть має бінарну природу. Основний її вектор спрямований на очевидних ворогів, афілійованих з агресором (російською федерацією), пояснюється травматизацією війни, участю в бойових діях, вимушеною міграцією. Отже, формується широка панорама проявів ненависті не лише в бойовій обстановці (конструктивна, соціально бажана ненависть до окупантів), а й поза нею, зокрема до осіб, які номінально можуть бути пов'язані з агресором. Коло таких осіб широке: від

¹ Злочини на ґрунті ненависті: попередження та реагування. Інформаційно-довідковий посібник для громадських організацій у регіоні ОБСЄ / Бюро з демократичних інститутів з прав людини ОБСЄ (БДІПЛ). Варшава, 2015. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/3/180336.pdf> (дата звернення: 13.11.2023).

російськомовних громадян України до внутрішніх переселенців зі східних та південних областей нашої країни в західні. Сутністю такої ненависті й детермінованих нею агресивно-насильницьких злочинів є ресентимент.

Ю. В. Орлов у цьому контексті слушно зауважує, що для жертв-ресентименталів характерною є установка на трайболізм, низький поріг терпимості до інших світоглядів, мислення бінарними опозиціями, дихотоміями. Групи таких жертв відтворюють підвищений криміногенний потенціал на ґрунті ненависті та низьку готовність до примирення, відмову від ідеї амністії щодо учасників збройного конфлікту, абсолютну безкомпромісність щодо імперативного, світоглядно-домінантного утвердження режиму законності на деокупованих територіях [3, с. 111].

Загалом війна – процес зміни реальностей, *соціально-часової дифузії*, занурення людей в інші (порівняно з довоєнними) стани. Останні зумовлені, по-перше, широкоформатною травматизацією, фізичною, психічною. По-друге, формуванням конкуруючої віктимності, ресентименту та практик виявлення ненависті, зокрема у кримінальних, дискримінаційних формах; часто – поглибленням фронтирів на цьому фоні [4, с. 117]. По-третє, звуженням уваги й цементуванням установки на боротьбу, виживання та помсту, що спричиняє звуження мислення, значне ускладнення стратегування, позаісторичного бачення майбутнього. Таким чином, війна оборонна (позиція України) мислиться як травма [5, с. 122]. Травма – напад на символічне функціонування й атака на прив'язаність [6, с. 28]. В умовах інтеграції страху й ненависті травматичні події запускають параноїдально-шизоїдні психічні стани як в окремих осіб, так і в групах [7, с. 18].

Додатковий, внутрішній вектор сублімації енергетики ненависті зумовлений прогнозованим постконфліктним соціальним напруженням щодо характеру участі у війні громадян України. У науковій літературі небезпідставно наголошується, що «втікачі» від війни характеризуються *вторинною віктимізацією*, пов'язаною з наростанням внутрішньосоціального конфлікту на ґрунті ухилення від участі у бойових діях чоловіків призовного віку, які поповнили ряди умовних мігрантів. І цей конфлікт має високий криміногенний потенціал, що здатен бути реалізованим у вигляді насильницьких кримінальних правопорушень на ґрунті ненависті після завершення збройного конфлікту. Реінтеграція та/або асиміляція цієї групи жертв, зниження їх вторинної віктимності – одне із завдань перехідного правосуддя [3, с. 119]. Показовим у цьому аспекті є, на нашу думку, випадок із насильницькими діями військовослужбовців України щодо умисного вбивства та заподіянням тяжких тілесних ушкоджень кільком цивільним чоловікам, що сталося у м. Кам'янці-Подільському.

Так, увечері 31 жовтня 2023 р. нетверезі військовослужбовці вдарили ножом у груди 32-річного місцевого мешканця. Потім правопорушники зайшли до під'їзду багатоквартирного житлового будинку, де ножом вбили 18-річного жителя цього ж міста та побили двох чоловіків: 38-річного військовослужбовця ЗСУ і 36-річного місцевого мешканця. Останнім медичну допомогу надано без госпіталізації¹.

З метою аналізу та прогнозування закономірностей можливих змін і спрямованості вбачаємо за доцільне визначити коло тенденцій розвитку аналізованого виду злочинності:

– збільшення кількості кримінальних правопорушень, які вчиняються на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, та, відповідно, збільшення їх питомої ваги у структурі зареєстрованої злочинності. Основними джерелами інформації про такі кримінальні правопорушення є: офіційні дані Національної поліції України, офісу Генерального прокурора, доповіді офісу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, інформація, зібрана недержавними організаціями, дані міжнародних звітів, зокрема Єврокомісії проти расизму та нетерпимості, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Управління Верховного комісара ООН з прав людини тощо. Однак слід зауважити, що є значні розбіжності між офіційними та неофіційними даними щодо кількості злочинів на ґрунті ненависті. Так, за даними недержавних організацій кількість злочинів цієї категорії в рази більше, ніж офіційні дані поліції. Така ситуація зумовлена насамперед тим, що офіційні статистичні дані щодо кількості кримінальних правопорушень і результати їх розслідування вказуються без розмежування між собою злочинів на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, та злочинів із використанням мови ворожнечі, що унеможлиблює обґрунтованість висновків про масштаби аналізованого виду злочинності, та значно ускладнює кримінологічний аналіз;

– високий рівень латентності, що не дає змогу визначити реальні масштаби поширення насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, що викривляє уявлення про фактичні розміри, кількісні та якісні показники. Причинами цього є недоліки у звітності та контролі, складнощі у виявленні та доказуванні факту наявності нетерпимості, упередження й кваліфікація їх як загальнокримінальних, а не на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною; толерування суспільством насильства та жорстокості; низький стан

¹ Журавель М. Зайшли до під'їзду та ножом вбили 18-річного хлопця: в Кам'янці-Подільському військові влаштували різанину – ЗМІ // ТСН : сайт. 01.11.2023. URL: <https://tsn.ua/ato/zayshli-u-pid-yizd-ta-nozhem-vbili-18-richnogo-hlopca-v-kam-yanci-podilskomu-viyskovu-vlashtovali-rizaninu-zmi-2441767.html> (дата звернення: 13.11.2023).

правосвідомості великої частини населення; специфіка жертв цих кримінальних правопорушень (небажання ними розголосу) та ін.;

– ескалація аналізованого виду злочинності. Загальне неписане правило про те, що ті злочинці, які вже вчинили насильницькі кримінальні правопорушення, далі тяжіють до більш жорстоких дій, беззаперечно проєкціюється і на насильницьку злочинність на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною. Крім того, що кількість розглядуваних злочинів зростає в геометричній прогресії, і це без урахування латентності, є ризик перетворення їх на більш масштабні конфлікти. Цей вид злочинності розвивається ніби інерційно: кожен новий злочин провокує наступний;

– високі ризики набуття нашим суспільством ознак «суспільства ненависті». Ненависть як короткострокова емоція/реакція є природною в стані війни. Вона може виконати позитивну роль/функцію, забезпечивши ситуативно можливість виживання та самозбереження людини/групи людей. Водночас здатність її переростати у стійке почуття створює ризики суттєвих деформацій не лише морально-психологічних станів людини/суспільства, а й самого суспільства в цілому, шляхом перетворення його на «суспільство ненависті» [1, с. 130].

Висновки

Аналіз трансформацій насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, як соціально-правового феномена сучасного суспільства свідчить про занадто високу соціальну ціну її існування в нашому суспільстві. З одного боку, це непоправні втрати, які ми вже відчули. Гине цвіт української нації, мільйони знедолених українських сімей, що вимушені були залишити країну, рятуючись від жорстокості російської армії, тисячі осиротілих дітей через ненависть загарбників, сотні пошкоджених будинків приватної та комунальної власності. А з іншого – наслідки більш віддаленого характеру, зокрема підриг конституційного устрою та основ національної безпеки держави, порушення територіальної цілісності через намагання агресора позбавити права на самовизначення українського народу, що залишають непоправні сліди в соціально-економічній сфері та здатні призвести до дестабілізації багатьох суспільних процесів. Сюди слід віднести й появу колективних травм, пов'язаних із війною. Російсько-українська війна, її масштаби, тривалість, особливості перебігу, кількість уже зафіксованих, а також латентних і ще очікуваних наслідків є потужною колективною травмою для всього українського народу. До речі, це є приводом у доктринальному перемисленні уявлення про соціально-правову, морально-психологічну сутність злочину агресії, розширення розуміння горизонтів її проявів та глибини залягання наслідків, подовження часових меж їх відтворення [3, с. 112].

Усе це зумовлює необхідність проведення в подальшому науково-практичних розвідок у напрямі виявлення чинників генерації суспільних суперечностей.

Наявність на території України тривалого збройного конфлікту та розвиток пов'язаних із цим процесів криміналізації призвели до появи та набуття ознак цілісного кримінологічного феномена насильницької злочинності на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною. У зв'язку із цим гостро постала необхідність вироблення законодавчих підходів до розробки механізмів ефективного «розпізнавання», правильного розуміння та подальшої юридично грамотної кваліфікації насильницьких кримінальних правопорушень, які вчиняються на ґрунті ненависті, пов'язаної з війною, як форми прояву агресії в суспільстві.

Список бібліографічних посилань: **1.** Севрук І., Соколовська Ю. Суспільство, війна та морально-етичні ризики у перспективі майбутнього. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії.* 2022. Вип. 44. С. 128–135. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.15>. **2.** Гринчак А. А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму : навч. посіб. Харків, 2018. 248 с. **3.** Орлов Ю. В. Кримінологічні орієнтації в стратегії перехідного правосуддя для України: картографія колективних травм війни. *Вісник кримінологічної асоціації України.* 2023. № 2 (29) С. 107–126. DOI: <https://doi.org/10.32631/vsa.2023.2.08>. **4.** Орлов Ю. В. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни: від ординарної злочинності до кримінального радикалізму. *Вісник Кримінологічної асоціації України.* 2023. № 1 (28). С. 108–123. DOI: <https://doi.org/10.32631/vsa.2023.1.09>. **5.** Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 252 с. **6.** Лема А., Леви С. Влияние травмы на психику: внутренние и внешние процессы // Перверсия утраты: психоаналитический взгляд на травму / под ред. С. Леви, А. Леммы ; пер. с англ. Ю. И. Колчинской, К. М. Хачатуровой, В. И. Слюсаренко и др. Киев : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2021. С. 19–32. **7.** Лема А., Леви С. Вступление // Перверсия утраты: психоаналитический взгляд на травму / под ред. С. Леви, А. Леммы ; пер. с англ. Ю. И. Колчинской, К. М. Хачатуровой, В. И. Слюсаренко и др. Киев : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2021. С. 3–18.

Надійшла до редколегії 15.11.2023

Прийнята до опублікування 05.12.2023

Sokurenko V. V. Violent crime motivated by war-related hate: concepts, signs, development trends

The article substantiates the need to study violent crime motivated by hatred related to the war as a separate criminological category in view of the ongoing armed conflict on the territory of Ukraine, the annexation of part of its territories and open calls by the Russian authorities to destroy the Ukrainian nation, incite hatred to everything that identifies Ukraine as a sovereign independent state.

The analysis of the transformations of violent crime based on hatred related to the war as a socio-legal phenomenon of modern society shows that the social price of its existence in our society is too high.

Attention is focused on the fact that manifestations of violence and aggression in society pose a real threat to the stability of the existence of the entire human civilization, which carries potential threats to the national security of Ukraine, as well as to regional and global security.

A definition of a violent crime motivated by hatred related to the war has been formulated, the content of its main essential features has been identified and disclosed. Trends in the development of this type of crime have been outlined as a basis for forecasting negative impacts on the relevant social processes in the future.

The need to develop a balanced legislative approach to the correct understanding, recognition, detection and subsequent legally competent qualification of criminal offenses on the basis of hatred related to the war as a guarantee of their effective prevention and investigation is summarized.

The need for further research to identify criminogenic phenomena and processes that determine the emergence and modification of violent crime on the basis of hatred related to the war, which is a necessary element of its study, has been proved. After all, this will make it possible to explain the nature of its emergence, the peculiarities of its internal content, options for further modifications, and, ultimately, the development of countermeasures.

Key words: violent crime, hatred, bias, war, criminological category, trends, forecasting, combating crime.

